

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Marianna Terpitková

Využitie metódy „Celkovej fyzickej odpovede“ vo vyučovaní anglického jazyka na 1. stupni ZŠ

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Osvedčená skúsenosť odbornej praxe

Bardejov, 2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Marianna Terpitková

Kontakt na autora: CZŠ sv. Egídia, Jiráskova 5, 085 01 Bardejov
egidiusbj@centrum.sk

Názov OPS/OSO: Využitie metódy " Celkovej fyzickej odpovede" vo vyučovaní
anglického jazyka na 1. stupni ZŠ

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Andrea Chybová

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

metóda, celková fyzická odpoveď, pohyb, osvojovanie si, inštrukcia, príkaz, aktivita

Anotácia

Cieľom práce je ponúknuť praktické návody na využitie metódy Celkovej fyzickej odpovede (Total Physical Responce – TPR) vo vyučovaní anglického jazyka na prvom stupni ZŠ. Základom metódy TPR sú inštrukcie učiteľa, na ktoré dieťa reaguje pohybom. Žiaci nie sú nútený verbálne sa vyjadrovať. Do činnosti je zapojená pravá mozgová hemisféra. Práca obsahuje metodický materiál vychádzajúci z vlastnej pedagogickej praxe. Metóda TPR je alternatívnou metódou, ktorá eliminuje stres a umožňuje, aby si dieťa osvojilo cudzí jazyk hravou formou.

OBSAH

Úvod	
1 Metóda Celkovej fyzickej odpovede (The TPR).....	5
1.1 Vymedzenie pojmu TPR.....	5
1.2 Základné princípy metódy TPR.....	5
2 Využitie metódy TPR vo vyučovacom procese.....	7
2.1 Úloha učiteľa pri vyučovaní metódou TPR.....	7
2.2 Postupnosť krokov pri využití metódy TPR.....	8
3 Aktivity vhodné na využitie metódy TPR v praxi.....	9
3.1 Ritualizácie a rituály.....	9
3.2 Príkazy a inštrukcie.....	11
3.3 Piesne a riekanky.....	12
3.4 Rozprávky a príbehy.....	14
3.5 Hry a aktivity.....	15
4 Námety vyučovacích hodín.....	18
4.1 Vyučovacia hodina č. 1.....	18
4.2 Vyučovacia hodina č. 2.....	20
4.3 Vyučovacia hodina č. 3.....	22
4.4 Vyučovacia hodina č. 4.....	25
Záver.....	29
Zoznam bibliografických zdrojov.....	30

ÚVOD

V súčasnej dobe sa kladie veľký dôraz na vyučovanie cudzích jazykov, predovšetkým na výučbu anglického jazyka. V tejto práci chcem bližšie priblížiť metódu Celkovej fyzickej odpovede, ktorá sa často používa pod skratkou TPR. Metóda TPR (Total Physical Response) kladie veľký dôraz na to, aby si deti osvojovali cudzí jazyk podobným spôsobom ako prvotný - materinský jazyk. Zaradenie tejto metódy do vyučovacieho procesu umožňuje uľahčiť proces osvojovania si cudzieho jazyka. Podstata tejto metódy je založená na zážitku a možnosti pohybovať sa. Atmosféra vyučovania sa takýmto spôsobom stáva príjemná pre učiteľa a žiaka. Žiak nie je nútený rozprávať a preto sa eliminuje stres.

Tému tejto práce som si zvolila preto, lebo túto metódu považujem za jednu z významných metód vo vyučovaní cudzieho jazyka na prvom stupni základnej školy. Svojou podstatou dokáže v značnej miere ovplyvniť počiatočnú fázu výuky a vedie k rýchlejšiemu zapamätaniu a fixácii jazyka. Metóda TPR je jednou z alternatívnych metód, ktorá dokáže zvýšiť záujem žiaka o cudzí jazyk. Učiteľ neočakáva od žiaka verbálny prejav podobne ako rodičia neočakávajú, že ich novonarodené dieťa začne hovoriť. Trpezlivo čakajú a rešpektujú jeho omyly v začiatkoch komunikácie. Kedy žiak začne hovoriť záleží len na ňom.

Cieľom tejto práce je priblížiť podstatu metódy TPR a metodické postupy, ktoré by mal učiteľ dodržiavať, ak sa rozhodne zaradiť ju do vyučovacieho procesu.

Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Prvá kapitola vymedzuje pojem a základné princípy metódy TPR. Druhá kapitola sa zameriava na využitie metódy TPR vo vyučovacom procese. Tretia kapitola opisuje možnosti uplatnenia metódy TPR v praxi. Vymedzuje hry a aktivity, ktoré môže učiteľ zakomponovať do vyučovacieho procesu. Obsahuje zoznam príkazov a inštrukcií, ktoré vyučujúci zadáva svojim žiakom. Štvrtá kapitola predstavuje štyri vyučovacie hodiny s využitím metódy TPR v jednotlivých fázach hodiny v prvom až štvrtom ročníku ZŠ.

1 METÓDA CELKOVEJ FYZICKEJ ODPOVEDE (THE TPR)

Pojem metóda je odvonný od gréckeho slova „*methodos*“ - cesta.

„Metóda je ako cesta k cieľu, je rozhodujúcim prostriedkom k dosiahnutiu cieľa v každej uvedomelej činnosti; preto záleží na výbere vhodných metód a na ich dokonalom ovládaní.“ (Maňák, J. , 2003, s. 5)

Metóda sa chápe ako riadený systém činností medzi učiteľom a dieťaťom, ktorý sa zameriava na dosiahnutie výchovno - vzdelávacích cieľov a zároveň rešpektuje didaktické zásady. Vyučovacie metódy sú neoddeliteľnou súčasťou vyučovacieho procesu. Ich použitie a správna kombinácia má vplyv na výsledok vyučovania.

1. 1 Vymedzenie pojmu TPR

Zakladateľom metódy TPR je americký psychológ James Asher. Názov *Total Physical Response*, skrátene (TPR), má svoj pôvod v anglickom jazyku. Vyjadruje celkovú fyzickú odpoveď v súvislosti s prepojením na pohybovú reakciu. Slovník cudzích slov definuje TPR ako „*metódu úplnej fyzickej odpovede, alternatívnu metódu (štýl), výuku cudzích jazykov podľa psychológa Jamesa Ashera, spojenie cudzieho výrazu a nonverbálnej, pohybovej, alebo činnostnej reakcie.*“ (Internetový slovník cizích slov – ABZ)

Podstatou metódy TPR je naučiť žiaka cudzí jazyk prostredníctvom pohybu a na základe príkazov, ktoré zadáva učiteľ. Metóda TPR vychádza z výsledkov pozorovania Jamesa Ashera, podľa ktorého dieťa, ktoré sa učí materinský jazyk musí najprv jazyku porozumieť a až potom začne jazyk produkovať. Asher si kladie za cieľ pomôcť dieťaťu osvojiť si druhý jazyk formou zážitku spojeného s určitým pohybom, ktorý je typickým znakom pre dieťa.

Metóda TPR je v odbornej literatúre zaradená medzi alternatívne, alebo inovačné metódy vyučovania. Alternatívne metódy sa používajú hlavne na rozvoj rečových schopností. Prostredníctvom nich má žiak možnosť byť v kontakte s reálnym svetom a reálnymi situáciami.

„Inovačné, alternatívne metódy sú fenoménom dneška a preto ich musíme brať na vedomie. Sú výzvou i metódam tzv. stredného prúdu, hlavne pre svoj humanizačný náboj, keď učiteľ je partnerom a poradcom pre žiaka. Žiak je učiteľovi rovnocenným partnerom.“ (Choděra, 2000, s.167)

1. 2 Základné princípy metódy TPR

Metóda TPR vznikla na základe uvažovania psychológa Jamesa Ashera nad otázkou, ako by sa dieťa, študent, mohli naučiť cudzí jazyk naozaj efektívne. Tomuto cieľu venoval svoj výskum v oblasti učenia. Sústredil sa predovšetkým na činnosť mozgu, konkrétne na pravú a ľavú hemisféru a na to, ako si dieťa od útleho detstva osvojuje materinský jazyk. Závěry z tohto skúmania sa stali východiskom pre vznik a následné použitie metódy TPR ako jednej z alternatívnych metód v cudzojazyčnom vyučovaní.

Materský jazyk

„Porozumenie je pravdepodobne neoddeliteľná podmienka na to, aby sa prejavila i schopnosť hovoriť. Úspech porozumenia sa zvýši v momente, keď sa jazyk začne učiť prostredníctvom príkazov. Keď dieťa príme dostatočné množstvo jazykového materiálu,

schopnosť hovoriť sa prejaví samovoľne. Schopnosť naučiť sa hovoriť je podobná schopnosti, pri ktorej sa dieťa učí chodiť. (Asher, 2001, s. 3)

Dieťa po narodení nerozpráva. Táto schopnosť sa u neho vyvíja postupne približne do veku troch rokov. Do tejto doby pozoruje okolie a počúva, ako sa k nemu prihovárajú rodičia a ostatní príbuzní. Na základe ich pohybov, mimiky tváre, tónu hlasu je schopné rozoznať ich emócie a pochopiť význam pokynov a príkazov na ktoré reaguje motorickou aktivitou. Na základe fyzického pohybu, ako je ukazovanie na niečo, alebo niekoho, dotýkanie sa vecí, alebo smiech, dieťa porozumie pokynom ako sú napr.: *Zakývaj ockovi. Pohľadkaj mačičku.* Na jeho porozumie má najväčší vplyv osobný kontakt zo strany rodičov, pričom nedochádza k žiadnej slovnej odozve zo strany dieťaťa, ale zároveň sa u neho vytvára slovná zásoba, ktorú použije neskôr, keď začne vyslovovať prvé slová.

Dieťa od narodenia vníma zvuky, rozlišuje ich význam, reaguje na ne napríklad prinesením nejakého predmetu, zakývaním na rozlúčku. Tak sa do jeho podvedomia dostáva istá jazyková mapa. Toto obdobie nazývame obdobím neverbálnej komunikácie, po ktorom nastáva obdobie verbalizovania. Dieťa vysloví najprv slabiku, neskôr tvorí slová a potom celé vety. Na začiatku je iba poslucháčom, ktorý prirodzeným spôsobom spoznáva, ako funguje jazyk. Keď sa naučí plynule používať svoj materinský jazyk, nikdy ho už nezabudne.

Tento fakt viedol Ashera k záveru, že každý, kto sa chce naučiť cudzí jazyk mal by byť najprv vystavený dostatočnému množstvu jazykového materiálu. Výsledkom toho je, že si neustále rozširuje slovnú zásobu a schopnosť porozumenia aj zložitejších úloh. Žiak sa tak pripravuje na hovorenie a začne hovoriť hneď, keď je na to pripravený, podobne ako dieťa. Rovnako ako rodič nenúti dieťa k rozprávaniu, tak aj učiteľ by nemal nútiť dieťa k tomu, aby začalo rozprávať.

Metóda TPR je založená na fakte, že učiteľ dieťa nenúti k ničomu. Trpezlivo čaká, kým sa ono samo prichystá na činnosť. Keď dieťa vysloví prvé slovo, rodičia prežívajú šťastie a radosť. Vôbec im nevadí, že slovo je trochu skomolené, pretože vedia, že na to, aby ho vyslovilo správne, potrebuje určitý čas a cvik. Podobne aj žiak, potrebuje podporu učiteľa pri vyslovovaní prvých slov. Tým, že bude hovoriť viac, bude sa zlepšovať jeho výslovnosť a gramatika.

Dieťa sa učí materinský jazyk v prirodzenom prostredí tým, že napodobňuje svojich rodičov a všetko, čo sa deje okolo nich vníma. Z výskumov vyplýva, že čím viac rodič hovorí na dieťa, tým skôr začne ono rozprávať. Naopak, ak dieťa vyrastá v disharmonickej rodine, nemá dostatočné citové zázemie, rodičia nemajú čas komunikovať s ním, alebo nemajú o neho záujem, dieťa začne rozprávať neskôr, prežíva väčší stres pri hovorení na verejnosti.

Činnosť mozgu

Mozog človeka je rozdelený na dve hemisféry, ktorým sa hovorí aj cerebrálne hemisféry. Fungujú ako dve nezávislé identity a ich funkcia je rozdielna. Na prvý pohľad sa zdajú byť zrkadlovo rovnaké, ale v skutočnosti je medzi nimi podstatný funkčný rozdiel. Každá z týchto hemisfér ovláda jednu polovicu tela. Podľa výskumov pravá mozgová hemisféra riadi ľavú polovicu tela a ľavá mozgová hemisféra riadi pravú polovicu tela.

Ľavá hemisféra je považovaná za hlavnú. Je označovaná ako nekompromisná a odmietavá, hlavne v súvislosti s novými nápismi. Riadi našu logiku, naše zdôvodňovanie a naše analytické myšlienkové procesy. Môže sa zamerať na detaily, má však ťažkosti zahrnúť celkový obraz. Je spätá s ústnym prejavom človeka, rozpoznáva postupnosť slov a písmen. Pravá hemisféra sa považuje za tolerantnejšiu, nie je spojená s ústnym prejavom, uprednostňuje komunikáciu prostredníctvom pohybu. Je špecializovaná na analýzu priestoru a geometrických útvarov, ktoré sú prítomné v tom istom čase. Je to kreatívna polovica, umožňuje človeku spojiť jednotlivé časti hádanky dokopy. Pomáha pri pochopení emócií.

Metóda TPR, na rozdiel od ostatných metód je orientovaná na pravú mozgovú hemisféru, ktorá je prepojená s fyzickým pohybom, čo má zásadný vplyv na učenie sa cudzieho jazyka. Prostredníctvom fyzických pohybov sa zabráni tomu, aby do činnosti jedinca zasahovala ľavá hemisféra.

Dieťa sa učí materinský jazyk prostredníctvom pohybov, pričom sa aktivizuje pravá hemisféra. Podobným spôsobom, využívaním pravej hemisféry, by malo vyučovanie pokračovať aj v dospelosti. Keď sa dostatočne vyvinie pravohemisferické myslenie, môže sa začať aktivizovať aj ľavá hemisféra. V tejto fáze dochádza k produkcii jazyka a pochopeniu abstraktných jazykových prvkov.

Využitím pravej hemisféry v návaznosti na pohyb je možné vyhnúť sa zdĺhavému vysvetľovaniu funkcie cudzieho jazyka. Zároveň sa zabráni používaniu materského jazyka. Tak sa stáva cudzí jazyk viac prístupným a zároveň menej stresujúcim.

Na tomto druhom princípe postavil Asher svoju metódu TPR. Pravú hemisféru považuje za dominantnú pri učení sa cudzieho jazyka.

Eliminácia stresu

Hlavným cieľom metódy TPR je eliminácia stresu. Prostredníctvom tejto metódy sa učiteľ snaží odstrániť strach z neúspechu, z prípadných chýb. Strach bráni žiakovi odpovedať na otázku aj napriek tomu, že žiak vie, čo by chcel povedať.

Podľa Matkovej (Straková, Cimmermanová 2010) pri vyučovaní metódou TPR je na deti kladený menší tlak, pretože nemusia jazyk produkovať, snažia sa mu len porozumieť.

Dôležité je prostredie, v ktorom sa niečo deje a následne sa rozpráva o tom, čím sa stalo. Prostredie by sa malo zachovať bez stresu, pretože jazyk sa nedá prijímať podvedome pod vplyvom stresujúcich faktorov.

Pre úspešné zvládnutie učiva je teda potrebné dbať na vytvorenie priaznivých podmienok s dôrazom na odstránenie psychického tlaku. Dieťa si osvojuje materinský jazyk bez stresu. Dospelý sa však môže stretnúť s rôznymi blokmi. Preto je dôležité pri vyučovaní jazyka metódou TPR vytvoriť príjemné prostredie. Ak sa do učenia zapojí aj pohyb, atmosféra sa uvoľní a začína sa aktivizovať pravá aj ľavá hemisféra.

Keď dieťa necíti nátlak zo strany učiteľa, alebo rodiča, nevytvorí si istú rečovú bariéru, ktorá by mu bránila rozprávať, alebo ktorá bude pre neho obmedzením pri vyjadrovaní myšlienok. Pozitívna motivácia bude mať za následok túžbu dieťaťa po tom, aby samo vyjadrovalo svoje myšlienky a názory nie len doma, ale aj v škole.

2 VYUŽITIE METÓDY TPR VO VYUČOVACOM PROCESE

„Vyučovanie je pedagogický proces, svojím spôsobom jedinečný a neopakovateľný, pri ktorom vstupujú do vzájomného vzťahu učiteľ, žiak, učivo.“ (Balintová, 2003)

Efektivita vyučovania závisí od pôsobenia troch základných činiteľov - pedagóga, učiva a žiaka.

2.1 Úloha učiteľa pri vyučovaní metódou TPR

„Učiteľ je jedným zo základných činiteľov vzdelávacieho procesu, profesionálne kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluzodpovedný za prípravu, riadenie, organizáciu a výsledky tohoto procesu.“ (Prucha, 2008, s. 261)

Typická hodina s využitím metódy TPR je charakteristická tým, že sa odohráva v pohybe, ktorý vykonávajú žiaci spolu s učiteľom. Príprava a samotná realizácia takejto hodiny je veľmi náročná na osobnosť učiteľa. Vyžaduje si istú fyzickú zdatnosť a rýchlosť pri zadávaní, alebo zmene príkazov. Učiteľ je organizátorom celej hodiny. Riadi jej priebeh a činnosť, ktorú deti vykonávajú. Má veľký vplyv na minimalizáciu stresu a pohodu na vyučovaní.

Metódu TPR vyvinul Asher na základe podobnosti s učením sa materinského jazyka. Ako som už spomenula, rodičia svoje deti, ktoré začínajú rozprávať neopravujú, ale naopak tešia sa z prvých slov a povzbudzujú ich. Učiteľ by sa mal pri využívaní metódy TPR stať pre žiakov akoby rodičom. Mal by trpezlivo čakať, kedy začnú sami rozprávať, nemal by opravovať ich chyby v skorých začiatkoch osvojovania si jazyka, ale naopak, mal by ich pozitívne motivovať k ďalšej verbálnej produkcii. Týmto spôsobom sa znižuje stres. Samozrejme, podobne ako rodič, ktorý s rastúcim vekom dieťaťa zvyšuje svoje požiadavky a postupne od neho začne vyžadovať istú presnosť vo vyjadrovaní, aj učiteľ musí vystihnúť moment, kedy je dieťa v dostatočnom kontakte s jazykom, produkuje slová a jednoduché vety a taktne ho upozorní na konkrétnu chybu.

Úlohou učiteľa je používať gestá, mimiku, obrázky, či konkrétne predmety. Celá hodina musí na žiaka pôsobiť zábavne. Takýto spôsob vyučovania sa stáva zábavným nielen pre deti, ale aj pre dospelých.

Keďže celá vyučovacia jednotka sa odohráva v značnom tempe, pomerne rýchlo sa menia príkazy, aktivity a pohyby, učiteľ by mal venovať dostatočný čas príprave takejto vyučovacej hodiny. Musí vedieť, aké príkazy a pokyny chce používať a v akom poradí. Nemôže sa spoliehať iba na istú spontánnosť, pretože žiaci sú na ňom závislí. Úlohou učiteľa je dosiahnuť, aby sa žiaci na hodiny tešili, aby mali z nich zážitok a aby mali chuť dozvedieť sa stále niečo nové.

2. 2 Postupnosť krokov pri využití metódy TPR

Na rozdiel od ostatných metód, vyučovanie metódou TPR sa v svojich začiatkoch zameriava predovšetkým na význam a nesústreďuje sa na gramatické štruktúry a tvary slov. Gramatiku sa učia deti podvedome.

V prvej fáze vyučovania žiaci imitujú učiteľa, napodobňujú jeho pohyby a reagujú na príkazy. V druhej fáze vykonávajú činnosť sami a učiteľ si overuje, či správne pochopili príkazom.

Počas úvodných hodín postačuje ak učiteľ používa iba príkazy, ktoré spája s pohybom. Až neskôr môže pri výuke používať rôzne predmety, či obrázky, najlepšie tie, ktoré sú najbližšie (časti tela, školské predmety, potraviny, alebo oblečenie). Tieto predmety umožňujú pohyb. Dieťa ich môže uchopiť, premiestniť, môže sa ich dotýkať.

Neskôr sú do vyučovania zakomponované aj témy ako sú domov, obchod a iné. Táto postupnosť by mala byť dodržaná aj pri tvorbe tematicko výchovno – vzdelávacieho plánu. Doporučuje sa odložiť abstraktnú slovnú zásobu až na koniec výuky.

Asher doporučuje vyučovať abstraktnú slovnú zásobu pomocou **kartičiek**. Na jednej strane kartičky by malo byť slovo napísané v cudzom jazyku a na druhej strane v rodnom jazyku. V tomto prípade bude kartička slúžiť ako konkrétny predmet. Slovo, ktoré je napísané v rodnom jazyku môžu žiaci vidieť, ale nesmú ho vysloviť. Žiaci môžu slovo na kartičke popísať aj inými slovami.

Alebo môžu hrať hru – *Sadni si na pokoj. Prines mi hnev.* (Myslí sa tým na kartičku, na ktorej je napísané pokoj, hnev.) (Asher, 2001)

Deti sú dlhodobo vystavované iba zvukovej stránke jazyka a tým si osvojujú fonetickú stránku jazyka a prízvuk. Nie sú konfrontované s grafickou stránkou. Preto podľa Ashera

(2001) by sa malo dieťa oboznamovať s grafickou stránkou jazyka – písaním a čítaním najskôr od 10 lekcie, aby sa vyhlo chybám vo výslovnosti.

Až v pokročilej fáze sú do vyučovania včleňované konverzačné dialógy, obrázkové prezentácie a scénky, ktoré sú zamerané na každodenné situácie ako napríklad stravovanie, nakupovanie, rezervácia izby.

Vyučovacia hodina musí byť plynulá, príkazy sa musia zadávať rýchle, jeden po druhom. Keďže snahou učiteľa je, aby si žiaci príkazy zapamätali, musia byť zakomponované stále do novej situácie. Učiteľ musí mať príkazy, ktoré chce zadávať, napísané, lebo pri veľkom tempe ich nebude môcť vymýšľať.

Postupnosť príkazov pri vyučovaní metódou TPR:

- učiteľ povie príkaz a predvedie ho, napr. *Stand up*
- učiteľ zopakuje ten istý príkaz a vyzve žiakov, aby ho vykonali spolu s ním.
- učiteľ zopakuje príkaz a žiaci ho vykonajú sami.
- učiteľ vnesie prvok novosti – napr. niečo zábavné a vytvorí nový príkaz napr.: *Stand up and turn around*

Až neskôr, v pokročilejšom štádiu kurzu, môžu žiaci zadávať príkazy sami sebe navzájom.

Cieľom metódy TPR je rozvinúť verbálny prejav dieťaťa, žiaka tak, aby bol schopný komunikácie v cudzom jazyku. Prostredníctvom pohybu dochádza k lepšiemu uchovaniu si slovných zásob v pamäti.

Ako som už spomenula, metóda TPR sa využíva hlavne pri výuke malých detí. Nie je však určená len pre začiatníkov, ale je veľmi populárna aj medzi dospelými. Nie každý dospelý dokáže sedieť celú hodinu a pritom byť plne koncentrovaný. Aj dospelý radi prímu fyzickú zmenu počas hodiny.

3 AKTIVITY VHODNÉ NA UPLATNENIE METÓDY TPR V PRAXI

3.1 Ritualizácie a rituály

Rituály „sú také aktivity, ktoré sa odohrávajú v špecifickej odtrhnutosti od bežného života, začínajú sa a končia špecifickou ceremóniou, majú silný symbolický obsah“ (Kaščák, 2006, s. 93).

Ritualizácie sú určité formy sociálneho konania, ktoré majú rituálne prvky a dochádza u nich k opakovaniu a stereotypu. Tieto formy konania nadobúdajú počas každodenného vykonávania podobu automatizmov a stávajú sa trvalými dispozíciami, istými generatívnymi schémami. Sú teda základom istých foriem osamostatneného správania aj v budúcnosti (Kaščák, 2006, s. 98).

Ritualizácie môžeme považovať za každodenné opakujúce sa činnosti, určité zautomatizované schémy správania. Rituál je len tá aktivita, ktorá má v sebe silnú symboliku a na rozdiel od ritualizácií nie je každodenná, ale chápeme ju ako niečo výnimočné.

Príklady rituálov:

Čo už vieme

Raz za polrok sú pozvaní do školy rodičia, ktorým žiaci predstavia svoje portfólio (obrázky), krátke piesne, či básne, predvedú im, na aké pokyny už vedia reagovať.

Narodeniny, meniny

Ak má nejaké dieťa narodeniny, alebo meniny, postaví sa do stredu kruhu a učiteľ zadáva príkazy:

<i>Clap your hands!</i>	Zatlieskajte rukami!
<i>Make a Hert!</i>	Urobte srdiečko! (z rúk)
<i>Sen a Kišš!</i>	Pošlite pusu!
<i>Sing a song!</i>	Zaspievajte pesničku!
<i>Say the chant!</i>	Povedzte riekanku!

Ritualizácie vo výučbe anglického jazyka slúžia predovšetkým na organizáciu dňa a ľahšie prechody medzi jednotlivými fázami hodiny. Kaščák (2006) ich nazýva minirituálmi.

Medzi ritualizácie môžeme zaradiť:

1. Pozdrav

Na začiatku každej hodiny pozdraví učiteľ žiakov *Good morning!*

Potom si žiaci spoločne s učiteľom zaspievajú pieseň, počas ktorej mávajú rukami a zdravia sa. *Hello!*

Podobne sa žiaci pozdravia na konci hodiny. *Good bye! See you later!* Zároveň sa lúčia pohybom rúk.

2. Prezenčná listina žiakov

Učiteľ sa na začiatku každej hodiny pýta:

„*Is Peter (Oliver, Eva ....) here?*“ Je Peter tu?

Ak je v triede, dvihne ruku. Keď chce, môže povedať:

Yes, I am here. (Pričom učiteľ neočakáva, jeho odpoveď, stačí ak dvihne ruku).

3. Rozcvička na koberci

Učiteľ vyzve žiakov, prostredníctvom pokynov, aby si sadli na koberec.

Sit down on the carpet! Make a circle! Sadnite si na koberec. Urobte kruh.

(Učiteľ vykonáva činnosti spolu so žiakmi).

Učiteľ inštruuje rozcvičku žiakov:

Hands up!

Hands down!

Stand up!

Turn around!

Stand on one leg!

Táto rozcvička nemusí byť len na koberci. Môže sa vykonávať aj vedľa lavice.

4. Ritualizácia na koberci

Na koberci si môžu zopakovať príkazy ako napr.:

Sleep!

Lie down!

Do a crocodile!

V sedení v kruhu môžu hrať deti rôzne hry, pri ktorých sa môžu, ale nemusia využívať obrázky, alebo predmety.

5. Prosba o pomoc

Who wants to help me to clean the classroom? Kto mi chce pomôcť upratať triedu?

Učiteľ sa opýta žiakov, kto mu chce pomôcť napr. odniesť niečo, upratať predmety z koberca, pozbierať obrázky z magnetickej tabule, utrieť tabuľu..... (Učiteľ sa snaží riadiť činnosť detí, prípadne im pomáha).

3. 2 Príkazy a inštrukcie

Príkazy môžu byť použité takmer vo všetkých typoch tried a medzi rôznymi vekovými kategóriami žiakov. Svojím obsahom tvoria základ pre metódu TPR. Učiteľ najprv príkaz vysloví, potom ho predvedie a nakoniec ho vykonajú žiaci. Môžeme ich zaradiť medzi ritualizácie, pretože ich pravidelne na vyučovacej hodine opakujeme a postupne pridávame nové príkazy. Žiaci príkazy pohybom vyjadrujú, ale ústne ich nehovoria.

Príkazy:

<i>Hands up!</i>	Hore ruky!
<i>Hands down!</i>	Dole ruky!
<i>Turn around!</i>	Otoč sa!
<i>Clap your hands!</i>	Zatlieskaj rukami!
<i>Shake hands!</i>	Podajte si ruky!
<i>Stand on one leg!</i>	Postav sa na jednu nohu!
<i>Click your fingers!</i>	Zalúskaj!
<i>Look behind the chair!</i>	Pozri sa za stoličku!
<i>Sing!</i>	Spievaj!
<i>Dance!</i>	Tancuj!
<i>Whistle!</i>	Pískaj!
<i>Run!</i>	Behaj!
<i>Wave!</i>	Mávaj!
<i>Smile!</i>	Zasmej sa!
<i>Touch your nose!</i>	Dotkni sa nosa!
<i>Jump up!</i>	Skáč!
<i>Skip with me!</i>	Preskoč so mnou!
<i>Walk!</i>	Kráčaj!
<i>Stop!</i>	Zastav!

Medzi príkazy zaradzujeme aj priame príkazy – inštrukcie (commands)

Inštrukcie

<i>Stand up!</i>	Postav sa!
<i>Sit down!</i>	Sadni si!
<i>Come here!</i>	Pod' sem!
<i>Close the door!</i>	Zatvor dvere!
<i>Open the door!</i>	Otvor dvere!
<i>Go back!</i>	Chod' späť!
<i>Write!</i>	Píš!
<i>Listen to the radio!</i>	Počúvaj rádio!
<i>Repeat!</i>	Opakuj!
<i>Read!</i>	Čítaj!
<i>Give me your pen, please!</i>	Daj mi tvoje pero, prosím!
<i>Come to the blackboard!</i>	Pod' k tabuli!
<i>Make a sign!</i>	Vytvor znak!
<i>Draw!</i>	Kresli!

<i>Colour!</i>	Maľuj!
<i>Cut</i>	Strihaj!
<i>Stick!</i>	Prilep!
<i>Clean the board !</i>	Vyčisti tabuľu!
<i>Open the window!</i>	Otvor okno!
<i>Match!</i>	Spoj!
<i>Circle!</i>	Zakrúžkuj!
<i>Count!</i>	Počítaj!
<i>Make!</i>	Vyrob!
<i>Pick up your pen!</i>	Zdvihni pero!

Iné príkazy a inštrukcie spojené so slovesom

Wash - your hands, your face, your hair, your nose (Umy si ruky, tvár, vlasy, nos...)

Look for - the cup, a towel, the soap (Hľadať čiapku, uterák, mydlo....)

Hold - a comb, the book, the cup, the soap (Drž hrebeň, knihu, čiapku, mydlo.....)

Comb - your hair, Martina's hair (Učeš si svoje vlasy! Učeš Martinine vlasy!)

Touch – the wall, the floor, the window, the door (Dotkni sa steny, podlahy, okná, dverí...)

Look – at me, under the desk, into your bag (Pozri sa na mňa, pod stôl, do tašky...)

Point to – your nose, your stomach, your back (Ukáž na svoj nos, žalúdok, chrbát..)

Put on – your t –shirt, your trousers, your socks (obleč si tričko, nohavice, ponožky...)

Take off – your jacket, your cap, your coat (vzleč si bundu, čiapku, kabát.....)

3. 3 Piesne a riekanky

Slová sa musia v cudzom jazyku dostatočne opakovať, aby si ich dieťa osvojilo. K tomu pomáhajú aj piesne a riekanky, ktoré môže dieťa počúvať aj pri inej činnosti – napr. pri maľovaní. Deti obľubujú pesničky a riekanky a to predovšetkým vtedy, ak sú spojené s pohybom a mimikou. Dieťa sa sústreďuje na pohyb a rytmus, ktorý ho priťahuje a zároveň si podvedome osvojuje slovnú zásobu.

Uvádžam niektoré známe anglické piesne vhodné na prepojenie s pohybom tela:

Pieseň vhodná na ukazovanie častí tela:

Head, Shoulders, Knees and Toes (Hlava, ramená, kolená, palce.....)

Pieseň vhodná na pohyb v kruhu v triede:

Wheels on the Bus – The wheels on the bus go round (Kolesá autobusu idú dokola.)

Pieseň vhodná na aktivity počas dňa:

This is the way you wash your face (To je cesta ako si umývaš tvár)

Pieseň vhodná na pohyb telom

If you're happy and you know it clap your hands (Ak si šťastný a vieš o tom zatlieskaj.)

Pieseň vhodná na prezentáciu zvierat

Old Mac Donald had a farm (Pán Donald farmu mal.)

Pieseň vhodná na počasie

The ince wince spider (Pavúk.)

Pieseň vhodná na hru na hudobné nástroje

I'm a music man (Ja som hudobník.)

Rytmizácia je pre výuku cudzích jazykov veľmi dôležitá. Prostredníctvom melódie a rytmu si deti ľahšie osvoja slovnú zásobu a fonetickú stránku jazyka. Deti si podvedome osvojujú aj gramatické javy. Dôležitým znakom je aj rým, ktorý je pre deti rýchlo zapamätateľný.

Chant (riekanka) k učivu jedlo (3. ročník)

Počas riekanky učiteľ zdvihne obrázok daného jedla vo chvíli, keď ho vysloví. Potom sa k nemu pridajú žiaci. Dvihnú (uchopia) daný obrázok jedla, ktorý práve počujú. Samozrejme, kto chce, môže hovoriť riekanku.

*Can I have some pasta?
Can I have some rice?
Can I have some chicken?
Mmmmm! Very nice!*

*Can I have some salad?
Can I have some cheese?
Can I have some pizza?
Mmmm! More, please!*

Zdroj: Učebnica Zabadoo 1

Po zvládnutí riekanky, učiteľ chodí medzi deti a pýta si nejaké konkrétne jedlo z jedál z riekanky, ktoré majú deti vo forme obrázkov pred sebou. Učiteľ vždy vysloví otázku:

Can I have some pizza? (Môžem dostať pizzu?)

Dieťa sa pokúša vybrať z obrázkov obrázok pizze a podáva ho učiteľovi.

Chant (riekanka) vhodná na rituál na koberci (1. – 4. ročník) Warm –up - rozcvička

Počas prvého verša tejto riekanky žiaci pri slovách *I am* ukazujú na seba, v 2 – 4 verši trhanými pohybmi tela napodobňujú pohyby robota. V druhej slohe si sadnú (*sit*), vstanú (*stand*), potrasú si ruky (*shake*).

*I am a robot, I am a robot,
I am a robot man.
I am a robot, I am a robot
I am a robot man.*

*I can sit and I can stand,
I am a robot man.
I can shake you by the hand,
I am a robot man*

Prácu robota môže učiteľ využiť aj ďalej pokynmi (inštrukciami) pre žiakov (robotov), ktoré ich vykonávajú:

Robot, please, clean the room!   Robot, prosím, uprac izbu!
Robot, please wash up!   Robot, prosím, umy riad!

Obmenou môže byť, keď je robotom iba jedno dieťa, ktorému učiteľ zadáva príkazy. Pri tejto aktivite je vhodná práca s kartičkami, alebo konkrétnymi predmetmi.

Robot, give me the apple, please!   Robot, podaj mi jablko, prosím!
Robot, give me the pear, please!   Robot, podaj mi hrušku, prosím!
Robot, give me the orange, please!   Robot, podaj mi pomaranč!

V nižších ročníkoch dáva inštrukcie učiteľ, vo vyšších ročníkoch môžu zadávať inštrukcie aj žiaci. Samozrejme, že nie sú nútení učiteľom.

3. 4 Rozprávky a pricey

Deti majú veľmi radi rozprávky. Dokážu počúvať tú istú rozprávku znova a znova. Radi pritom pozerajú obrázky v knižke a je pre nich veľmi prítlačlivé, ak sa počas čítania rozprávky, či príbehu mení hlas. Dokážu sa stotožniť s postavami rozprávky a predvídať, čo bude nasledovať. Prostredníctvom opakovaného čítania určitých fráz, alebo aj celej rozprávky si podvedome zapamätajú celé vety, alebo aj rozprávku celú.

Zásluhou stredoškolského učiteľa španielčiny Blaina Raya vznikla v roku 1990 metóda TPRS (Total Physical Response Storytelling – metóda celkovej fyzickej odpovede v rozprávke).

“*Total physical Response Storytelling (TPRS) je rozprávanie príbehu spojené s neverbálnou komunikáciou, t. j. zapojením celého tela a mimiky do reči.*” (Straková - Cimermanová, 2010)

Slovná zásoba obsiahnutá v rozprávke sa vyučuje pomocou metódy TPR. Učiteľ povie príkaz, vykoná ho, potom ho povie ešte raz a žiaci ho vyjadria pohybom tela spolu s učiteľom. Pri prerozprávaní príbehu, alebo rozprávky je dôležité použitie vizuálnych prostriedkov – obrázky, bábky. Žiaci môžu pohybom tela ukázať, ako napríklad skáče zajko, pláva ryba, alebo len zahrať jednotlivé zvieratká, či postavy v rozprávke.

Rozprávku je vhodné rozdeliť do niekoľkých vyučovacích hodín. Na prvých hodinách sa žiaci oboznamujú so slovnou zásobou obsiahnutou v rozprávke. Ak ju zvládnu – osvoja si ju, je táto slovná zásoba zakomponovaná do minisituácií. Na ďalšej hodine je rozprávka podaná deťom celá. Deti do jej deja vstupujú pohybom.

Napr.: *It started to rain.* Začalo pršať. Deti znázorňujú pohybom rúk dážď.
She picked up the flowers. Ona trhala kvietky. Deti trhajú kvety.

Na záver je vhodné vyrobiť nejaký produkt rozprávky – nakresliť obrázok, vyrobiť bábky a s nimi zahrať rozprávku ešte raz.

Na prvom stupni ZŠ a predovšetkým v prvom ročníku je vhodné začať s krátkymi rozprávkami, v ktorých sa často opakujú slová, alebo vety. Taktiež je vhodné ak je rozprávka známa pre deti. Učiteľ by mal vyberať rozprávky, ktoré deti už poznajú, pretože ich počuli v svojom rodnom jazyku.

<i>Three Little Pigs.</i>	Tri malé prasiatka
<i>Little Red Riding Hood</i>	Červená čiapočka
<i>The Ugly Duckling</i>	Škaredé kačiatko
<i>Snow White and the Seven Dwarfs</i>	Snehulienka a sedem trpaslíkov
<i>Cinderella</i>	Popoluška
<i>Pinocchio</i>	Pinokio
<i>Hansel and Gretel</i>	O medovníkovej chalúpke
<i>The Wolf and the Seven Kids</i>	Vlk a sedem kozliatok
<i>The Mermaid</i>	Malá morská panna
<i>Thumbelina</i>	Palculienka
<i>The Princess and the Pea</i>	Princezná na hrášku
<i>The Spinner of gold</i>	Zlatá priadka
<i>The Seven Ravens</i>	Siedmi zhavranený bratia
<i>The Shoemaker and the Elves</i>	Obuvník a škriatkovia

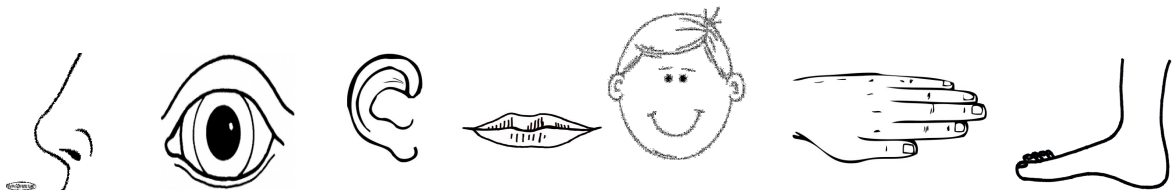
Uviedla som názvy najznámejších klasických rozprávok. Ak si vyberieme rozprávku, ktorú deti ešte nepoznajú, je vhodné prečítať si ju napríklad na hodine čítania v materinskom jazyku a potom ju zaradiť do vyučovania cudzieho jazyka.

3. 5 Hry a aktivity

Žiaci prichádzajú do prvého ročníka obvykle z prostredia škôlky, kde je ich hlavnou aktivitou hra a pohyb. Systém učenia v škole by nemal túto ich prirodzenú potrebu potláčať, ba naopak z tohto základu by mal v čo najväčšej miere čerpať.

Bingo TPR

Hru Bingo môže učiteľ zaradiť do vyučovania hneď po niekoľkých úvodných hodinách. Jej podstata spočíva v tom, že žiak má tabuľku, ktorá je rozdelená do 9 políčok (3 x 3 štvorčeky). V prípade, že žiaci ešte nemajú osvojenú väčšiu slovnú zásobu, môže sa začať aj s kartičkou 2 x 2 štvorčeky. Učiteľ pripne na magnetickú tabuľu obrázky napr. siedmich predmetov (čísel). Spolu so žiakmi si zopakuje, čo je na obrázku nakreslené, predvedie to aj pohybom. Napr. na tabuli bude sedem obrázkov zobrazujúcich časti tela.

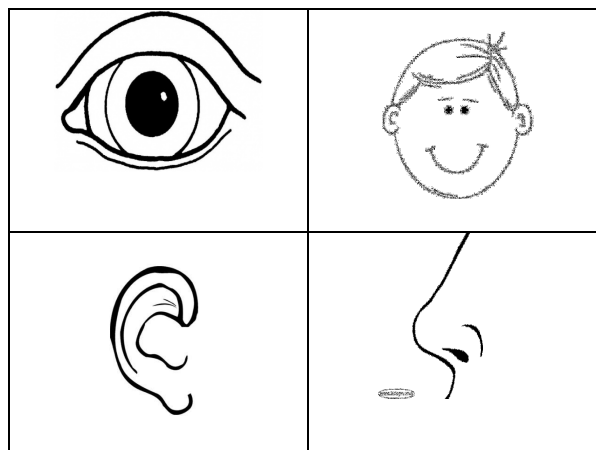

Zdroj: Coloring pages

Učiteľ ukáže na obrázok a povie: *Touch your nose.* Žiaci sa dotknú nosa.
Touch your eye. Žiaci sa dotknú oka.

Podobným spôsobom zopakuje všetky slová. Potom zadá žiakom inštrukciu, aby si vybrali len štyri z nich a nakreslili ich do tabuľky. (Obmena – žiaci nekreslia, ale vyberajú si z kartičiek, ktoré vkladajú do tabuľky.)

Choose four pictures and put them into the chard.

Zdroj: Coloring pages

Učiteľ postupne hovorí slová z magnetickej tabule (môže aj ukázať na príslušnú časť tela). Ak sa daný obrázok nachádza v žiakovej tabuľke preškrtnie ho. Ak nie, čaká na ďalšie slovo. Keď má vyškrtnuté všetky obrázky skríkne: *Bingo!*

Ak si budú deti len vymaľovávať štvorčeky tabuľky, alebo vkreslia do nich krúžky farieb, môžu si efektívne zopakovať slovnú zásobu zameranú na farby.

Podobným spôsobom je možné zopakovať akúkoľvek slovnú zásobu. Obmenou u starších žiakov môže byť, že si slová napíšu. Najzaujímavejšie pre žiakov prvého stupňa je umožniť im vkladať do tabuľky obrázky. Tie však musí mať učiteľ dopredu pripravené.

Simon says TPR

Táto hra je v slovenskom jazyku známa pod názvom *Kubo velí*. Je to klasická hra, ktorá je založená na vyjadrení počutej inštrukcie pohybom. Úlohou žiaka je pozorne počúvať príkazy učiteľa a reagovať (pohybom predviesť) len tie, ktoré sa začínajú vyjadrením *Simon says* (*Simon hovorí*). Ak sa príkaz takto nezačína, dieťa nemá vykonať žiadny pohyb. Ak sa pomýli, prinesie nejakú vec (najlepšie školskú pomôcku), ktorú vloží pod deku.

Simon says: Stand up! Simon hovorí: postavte sa!
Simon says: Jump! Simon hovorí. skáčte!
Stop! Stojte! (Deti neprestanú skákať.)
Simon says: Stop! Simon hovorí. prestaňte! (Deti prestanú skákať.)
Simon says : run! Simon hovorí: bežte!

Kto sa počas hry pomýlil a odovzdal nejaké veci pod deku, dostane ich iba vtedy, ak správne vykoná príkaz učiteľa. V tejto časti už učiteľ nepoužíva vetu *Simon says*. Povie iba príkaz napr. *Touch the wall*. (Dotkni sa steny.) Ak je príkaz vykonaný správne dostáva žiak späť svoju vec. V tejto hre môžeme precvičiť rôzne príkazy, ktoré som už spomenula v druhej kapitole.

Výtvarné aktivity

Do tejto skupiny aktivít môžeme zaradiť aktivity, ktoré deti praktizujú na hodinách výtvarnej výchovy. Využívajú sa takto medzipredmetové vzťahy. Inštrukcie, ktorými učiteľ riadi tvorivý postup detí, sú zadávané v anglickom jazyku a zároveň vykonávané učiteľom. Takýmto spôsobom môžeme vyrobiť darček na Vianoce, darček na Deň matiek, pohľadnicu na Valentína, masky na karneval, sviečky.

Váza pre mamku

<i>We need:</i>	Potrebujeme:
<i>a glass jar</i>	zavárací pohár
<i>napkins with flowers</i>	servítky s kvetmi
<i>a glue – Duvilax</i>	lepidlo Duvilax
<i>scissors</i>	nožnice
<i>a brush</i>	štetec
<i>What to do:</i> (Čo robiť – postup)	

STEP 1 (prvý krok): *Take a glass jar.* (Vezmite si zavárací pohár.)

STEP 2 (druhý krok): *Take a scissors.* (Vezmite si nožnice.)
Cut out the flowers from the napkin. (Vystrihnite kvety zo servítky.)

STEP3 (tretí krok): *Use a brush.* (Použite štetec.)

Zdroj: Coloring pages

STEP 4 (štvrtý krok): *Brush the glue on the underside of the flowers.*
(Natrite lepidlo na spodnú stranu kvetu.)

STEP 5 (piaty krok): *Stick the flowers on the glass jar.* (Prilepte kvety na pohár.)

Pantomíma

1. Vyjadrenie slovies pomocou pantomímy:

<i>Hop</i>	Skákať
<i>Walk</i>	Kráčať
<i>Climb</i>	Liezť
<i>Fly</i>	Lietañ
<i>Jump</i>	Skákať
<i>Swimm</i>	Plávať
<i>Run</i>	Bežať
<i>Cook</i>	Variť
<i>Skate</i>	Korčuľovať
<i>Ski</i>	Lyžovať sa

Učiteľ hovorí slovesá a deti ich pohybom tela – pantomímou predvedú

2. Spojenie slovesa s podstatným menom

<i>Rabbits hop</i>	Zajace skáču
<i>Elephants walk</i>	Slony chodia
<i>Monkeys climb</i>	Opice lezú
<i>Dolphins swimm</i>	Delfíni plávu
<i>Birds fly</i>	Vtáci lietajú
<i>Lions run</i>	Levy bežia

Zdroj: Vlastný návrh

And I ? I jump, cook, skate and ski very well.

A ja? Ja skáčem, varím, korčuľujem sa, lyžuje veľmi dobre.

V tejto časti deti napodobňujú zvieratko, ktoré vykonáva pohyb, ktorý už majú osvojený.

3. Spojenie slovesa, podstatného mena a príslovky

Rabbits hop quickly, quickly.
Elephants walk slowly, slowly.
Monkeys climb up and down.
Dolphins swimm all around.
Birds fly very high.
Lions run very fast.

And I ? I jump, cook, skate and ski very well .

Zdroj: Vlastný návrh

V tejto fáze deti napodobňujú zviera, jeho činnosť a príslovku. Znázornia zajaca, ktorý skáče rýchlo, slona, ktorý kráča pomaly.

Iná možnosť pantomímy

Každé dieťa si vyberie kartičku s obrázkom zvierat'a. Predvedie ho pantomimicky ostatným deťom, ktoré hádajú, o aké zviera ide.

Táto aktivita je vhodná aj na precvičenie inej slovnej zásoby napr. povolanie.

4 NÁMETY VYUČOVACÍCH HODÍN

V tejto kapitole uvádzam námety vyučovacích hodín s aktivitami vhodnými na použitie v jednotlivých častiach hodiny. Na začiatku každej hodiny uvádzam slovnú zásobu, ktorú považujem za hlavnú. Sú to slová, ktoré si má žiak na hodine osvojiť a preto by sa mali často počas hodiny opakovať. Žiaci sa však stretávajú aj so sekundárnou slovnou zásobou a to v podobe inštrukcií.

4.1 Vyučovacia hodina č. 1

Ročník: prvý

Téma : Farby (Colours)

Slovná zásoba: red, blue, yellow, green

Ritualizácia

Pozdrav

Good morning children! (Dobré ráno deti!) Deti odpovedia – *Good morning!*

Kontrola dochádzky

Is Peter (Alena)..... here? (Je Peter tu?) Učiteľ sa opýta menovite na každého žiaka. Žiak sa postaví a dvihne ruku.

Zahrievacie aktivity -Warm up activities

Žiaci reagujú pohybom tela na riekanku, ktorú môžu spolu s učiteľom povedať. Na tabuľu pripne učiteľ obrázok muža a chlapca. Ukáže na postavu muža a pokúsi sa ho pohybom znázorniť. Potom ukáže na postavu chlapca a taktiež ho pohybom znázorní. Môže si kľaknúť na kolena a naznačiť, že postava je menšia.

Chant – I'm a man (Riekanka – Ja som muž)

I'm a man – stand up   Ja som muž – postav sa.   (Deti sa postavlia.)

I'm a boy – sit down   Ja som chlapec – sadni si.   (Deti si sadnú.)

A man – stand up   Muž – postav sa.   (Postavlia sa.)

A boy – sit down   Chlapec – sadni si.   (Sadnú si.)

Up and down   Hore a dole.   (Postavlia sa a sadnú si.)

Boy and man   Chlapec a muž.   (Pohybom tela naznačia postavu muža a chlapca.)

Zdroj: Vlastný návrh

Hlavná časť

Aktivita 1

Učiteľ má pripravené štyri karty s farbami – červená, zelená, žltá, modrá. Učiteľ ďalej hovorí:

A man likes red colour.   Muž má rád červenú farbu. (Pripne červenú kartu k mužovi.)

A boy likes yellow colour. Chlapec má rád žltú farbu. (Pripne žltú farbu k chlapcovi.)
A man likes green colour. Muž má rád zelenú farbu. (Pripne zelenú farbu k mužovi.)
A boy likes blue colour. Chlapec má rád modrú farbu. (Pripne modrú farbu k chlapcovi.)

Aktivita 2

Učiteľ ukáže na kartu s červenou farbou a povie – *red* (červená). Ďalej pokračuje inštrukciou: *Touch red colour.* (Dotkni sa červenej farby.)
Sám ide po triede, nájde niečo, čo je červené a dotkne sa toho. Inštrukciu povie ešte raz a vyzve žiakov, aby tiež našli červenú farbu a dotkli sa jej.
Tú istú inštrukciu zopakuje aj pri ostatných troch farbách.

Aktivita 3

Učiteľ rozdá žiakom rôzne obrázky, ktoré sú v štyroch farbách, napr. Janko má červené srdce. Anička žlté slniečko. Jurko zelenú žabku. Peter modrý mrak. Ukáže na červenú farbu, povie *red*. Ďalej pokračuje: *Put red things here.* (Pripnite sem červené veci.) Sám pripne k červenej karte červený kvet. Všetky deti, ktoré majú niečo červené prídu a pripnú to na tabuľu. Podobne inštruje aj ostatné deti, ktoré držia karty s predmetmi iných farieb.

Aktivita 4 – Pieseň (na jednoduchú melódiu), alebo chant

Red apple – yumi, yumi (Červené jablko – mňam, mňam) Deti ukážu na červené jablko a hladkajú si bruško. Podobne pri ostatných jabĺčkach.

Green apple – yumi, yumi (Zelené jablko – mňam, mňam.)

Yellow apple – yumi, yumi (Žlté jablko – mňam, mňam.)

Blue apple – no, no, no (Modré jablko – nie, nie, nie.) Deti ukážu na modré jablko a potom krúčia hlavami - nie, nie, nie (nechcú ho).

Zdroj: Vlastný návrh

Aktivita 5 – Maľovanie

Deti dostanú obrázok so štyrmi jabĺčkami. Pieseň spieva učiteľ po slohách, deti vymaľujú jablko príslušnej farby, ktorú počujú.

Záver - opakovanie

Aktivita 1

Deti sedia v kruhu na koberci. Každé z nich dostane jednu kartu s jednou zo štyroch farieb. Učiteľ zadáva inštrukcie, ktoré najprv vykonáva s nimi a potom deti samostatne. Povie farbu a každé dieťa, ktoré drží kartu s danou farbou sa postaví a potom si sadne.

Red colour – stand up. (Červená farba – postav sa.)

Red colour – sit down. (Červená farba – sadni si.)

Yellow colour – stand up. (Žltá farba – postav sa.)

Yellow colour – sit down. (Žltá farba – sadni si.)

4. 3 Vyučovacia hodina č. 2

Ročník: druhý

Téma: Časti tela

Slovná zásoba: scarecrow, head, hands, legs, arms

Ritualizácia

Pozdrav

Učiteľ: *Hello children!* Deti: *Hello Miss teacher!*

Učiteľ: *Nice to meet you!* Deti: *Nice to meet you to!*

Kontrola dochádzky

Peter, show me, who is missing. (Peter, ukáž mi, kto chýba.) Peter sa postaví k stoličke, ktorá je prázdna. Môže povedať aj meno : *Oliver*. Potom sa presunie k inému prázdnemu miestu a povie meno chýbajúceho.

Zahrievacie – úvodné aktivity (Warm up activities):

Zdroj: Coloring pages

Učiteľ ukáže žiakom strašiaka vyrobeného z papiera a nalepeného na špajli. Povie:
This is a scarecrow. Toto je strašiak.

Učiteľ vyzve žiakov, aby si položili hlavy na lavice a nepozerali sa. Spolu s nimi vykoná príkaz.

Children, put your head on the desk. Don't look!

Ukryje strašiaka niekde v triede (napríklad ho položí na parapet) a vyzve žiakov, aby našli strašiaka. Žiaci môžu chodiť po triede.

Children, look at me! Žiaci pozrite sa na mňa.

Where is the scarecrow? Kde je strašiak?

Učiteľ chodí po triede a hľadá ho. Popritom sa stále pýta otázku:

Where is the scarecrow?

Vyzve žiakov, aby mu pomohli. Dôležité je, aby túto požiadavku žiakom naznačil gestami, aby ho pochopili. Napríklad môže chytiť nejaké dieťa za ruku a vyzvať ho, aby hľadalo tiež.

Children, please help me! Stand up! Žiaci, pomôžte mi! Postavte sa!

Where is the scarecrow?

Keď žiaci pochopia systém hry, môže učiteľ túto hru zopakovať, prípadne použiť viacerých strašiakov (napríklad dvoch – troch).

Hlavná časť

Aktivita 1

Učiteľ pripne na tabuľu základnú kostru strašiaka (špilka s bruškom). Opýta sa žiakov:

What's this? I don't know! Čo je to? Ja neviem!

Postupne pripne ostatné časti tela, pričom ich zreteľne vysloví a vyzve žiakov, aby sa dotkli príslušnej časti na svojom tele.

Head! Ukáže hlavu strašiaka a pripne ju k telu.

Touch your head! Dotknite sa hlavy! (Učiteľ vykoná príkaz spolu s deťmi.)

Arms! Ruky (paže)! Pripne ruky k telu strašiaka.

Touch your arms! Dotknite sa rúk (paží)!

Hands! Ruky! Pripne ruky (dlane) k telu strašiaka.

Touch your hands! Dotknite sa rúk!

Legs! Nohy! Pripne nohy k telu strašiaka.

Touch your legs! Dotknite sa nôh!

What's this? It's scarecrow! Čo je to? To je strašiak!

Aktivita 2

Učiteľ vyzve žiakov, aby sa postavili a zadáva im príkazy.

Stand up!

Touch your head! Dotknite sa hlavy!

Nod your head! Zakývajte hlavou!

Say "no" with your head! Povedzte hlavou nie – nesúhlas!

Touch your arms! Dotknite sa ramien!

Wave your arms! Zamávajte rukami!

Touch your hands! Dotknite sa rúk!

Clap your hands! Zatlieskajte rukami!

Shake your hands! Potraste si ruky!

Touch your legs! Dotknite sa nôh!

Stamp your legs! Dupajte nohami!

Sit down! Sadnite si!

Aktivita 3

Učiteľ rozdelí žiakov do dvojíc (môže podľa lavíc). Každá dvojica dostane obálku, v ktorej je rozstrihaný strašiak (telo, hlava, ramená, ruky, nohy.) Žiaci si časti strašiaka položia na lavicu. Do stredu dajú telo a podľa inštrukcií učiteľa pripájajú ostatné časti.

Head! Hlava!

Legs! Nohy!

Arms! Ruky (ramená)!

Hands! Ruky!

Učiteľ kontroluje ich prácu.

Aktivita 4

Každý žiak dostane obrázok s telom (bruchom) strašiaka. Úlohou detí je dokresliť strašiakovi časti tela na základe inštrukcií. Učiteľ dokresľuje strašiaka na tabuľu.

Draw a head! Nakresli hlavu!

Draw the arms! Nakresli ruky (paže)!

Draw the legs! Nakresli nohy!

Draw the hands! Nakresli ruky!

Aktivita pokračuje vymaľovaním jednotlivých častí tela na základe inštrukcií.

Colour a head! Vymaľuj hlavu!

Colour the arms! Vymaľuj paže!

Colour the legs! Vymaľuj nohy!

Colour the hands! Vymaľuj ruky!

Záverečná časť

Chant (riekanka) - Scarecrow

Učiteľ hovorí riekanku, ktorú spája s pohybom tela, žiaci sa pridajú. Ak chcú, môžu riekanku aj recitovať. Na začiatku riekanky stoja ako strašiaci v poli. Paže sú upažené, nohy mierne rozkročené. Začnú hýbať stále tou časťou tela, ktorú vyslovia v riekanke.

I'm a scarecrow, I'm a scarecrow

Ja som strašiak, ja som strašiak.

I can move my head

Ja viem hýbať hlavou.

I can move my legs

Ja viem hýbať nohami.

I can move my arms,

Ja viem hýbať pažami.

I can move my hands

Ja viem hýbať rukami.

And you?

A ty?

I'm a scarecrow too!

Ja som strašiak tiež!

Zdroj: Vlastný návrh

4. 2 Vyučovacia hodina č. 3

Ročník: tretí

Téma: Školské pomôcky

Slovná zásoba: schoolbag, book, pen, pencil, notebook, pencilcase

Ritualizácia:

Pozdrav

Učiteľ: *Hello children!* Deti: *Hello Miss teacher!*

Učiteľ: *How are you today?* Deti: *I 'm fine, thank you. I 'm not fine.*

Kontrola dochádzky

Peter, show me, who is missing. (Peter, ukáž mi, kto chýba.) Peter sa postaví k stoličke, ktorá je prázdna. Môže povedať aj meno : *Oliver*. Potom sa presunie k inému prázdnejmu miestu a povie meno chýbajúceho.

Warm up activities:

Učiteľ vezme do rúk jednu z tašiek detí a povie: *This is a schoolbag.* (Toto je školská taška.) Potom zadá žiakom inštrukciu: *Put your schoolbag on your back!* (Dajte si tašku na chrbát.)

Sám vykoná príkaz, potom ho zadá ešte raz a vykoná ho spolu s deťmi.

Ukáže a povie žiakom, že vzadu na koberci je škola.

There is our school. (Tam je škola.)

Za doprovodu, alebo recitácie piesne sa presúvajú na koberec.

This is the way we go to school, go to school, go to school. This is the way we go to school so early in the morning.

Dostupné:

http://www.youtube.com/watch?v=fsIb5L0_pGY

Toto je cesta, ktorou kráčame do školy, každý piatok ráno.

Ďalej učiteľ len slovne zadáva príkazy, ktoré vykonáva spolu s deťmi:

We walk to school! Kráčame do školy! (Spolu kráčajú.) *Stop!* Všetci zastanú

We run to school! Bežíme do školy! (Všetci bežia, malé kroky). *Stop!*

We jump to school! Skáčeme do školy! *Stop!*

We fly to school! Lietame do školy!

Hlavná časť

Aktivita 1 Hru je možné hrať aj ako Simon says.

Učiteľ povie: *Make a circle.* Vytvorte kruh. (Deti vytvorí kruh.)

Put your schoolbag down . Dajte si dole tašky.

Ďalej zadáva príkazy, ktoré vykonáva spolu s deťmi.

Open your schoolbag. Otvorte tašku.

Close your schoolbag. Zatvorte tašku.

Open your schoolbag and stand up. Otvorte tašku a postavte sa.

Turn around and sit down . Otočte sa a sadnite si.

Close your schoolbag and wave. Zatvorte tašku a zamávajte.)

Aktivita 2

V strede kruhu sú koberci položené predmety. Učiteľ ich zodvihne a povie ich názov.

a book kniha

a pencilcase peračník

a notebook zošit

a schoolbag taška

Vyzve žiakov, aby na základe inštrukcií otvorili tašku a vybrali jednotlivé predmety. Vždy zdvihne v strede daný predmet.

<i>Open your schoolbag!</i>	Otvorte si tašku!
<i>Take your pencilcase!</i>	Vezmite peračník!
<i>Put your pencilcase back!</i>	Položte peračník späť!
<i>Take your book!</i>	Vezmite si knihu!
<i>Put your book back!</i>	Položte knihu späť!
<i>Take your notebook!</i>	Vezmite si zošit!
<i>Put your notebook back!</i>	Položte zošit späť!
<i>Close your schoolbag!</i>	Zatvorte si tašku!

Aktivita 3

Učiteľ vyzve jedného žiaka, aby prišiel do stredu. Pred ním sú 4 veci – taška, zošit, kniha, peračník. Žiak musí na základe inštrukcií vybrať správny predmet.

<i>Take a book!</i>	Vezmi knihu!
<i>Open the book!</i>	Otvor knihu!
<i>Look at the book!</i>	Pozri sa do knihy!
<i>Close the book!</i>	Zatvor knihu!
<i>Put the book back!</i>	Daj knihu späť!

Aktivita 4

Učiteľ vyberie z tašky ďalšie dva predmety – *a pen* (pero) *a pencil* (ceruzka). Ukáže ich žiakom a vyzve ich, aby ich vybrali tiež.

<i>Take your pencilcase!</i>	Vezmi svoj peračník!
<i>Take your pen from your pencilcase!</i>	Vezmi svoje pero z peračníka!
<i>Put your pen back!</i>	Polož svoje pero späť!
<i>Take your pencil from your pencilcase!</i>	Vyber ceruzku z peračníka!
<i>Put your pencil back!</i>	Polož ceruzku späť!

Aktivita 5

Učiteľ vyzve žiakov, aby si vybrali jeden z predmetov – zošit, peračník, pero, ceruzku, alebo knihu a položili ho pod tašku.

Keď majú žiaci veci pod taškou, kráčajú okolo kruhu a spievajú, alebo recitujú:

This is the way we go to school, go to school, go to school. This is the way we go to school so early in the morning. Toto je cesta, ktorou kráčame do školy, skoro ráno. Stop!

Dostupné:

http://www.youtube.com/watch?v=fsIb5L0_pGY

Žiaci zastanú pri ľubovoľnej taške. Vyberú predmet, ktorý je pod ňou a reagujú na učiteľa, ktorý volá k sebe žiakov, ktorý majú napr. perá. Keď sa vrátia späť volá k sebe žiakov, ktorý majú knihy.....

<i>Pens, jump over the bag and come here!</i>	Perá, preskočte tašku a poďte sem!
<i>Go back!</i>	Chodte späť!
<i>Books, jump over the bag and come here!</i>	Knihy, preskočte tašku a poďte sem!
<i>Go back!</i>	Chodte späť!

Hra pokračuje ďalej, žiaci spievajú pieseň a kráčajú do kruhu.

Po tejto aktivite učiteľ vyzve žiakov, aby vložili veci do tašky a tašku si dali na chrbát.

Put all things into your schoolbag.

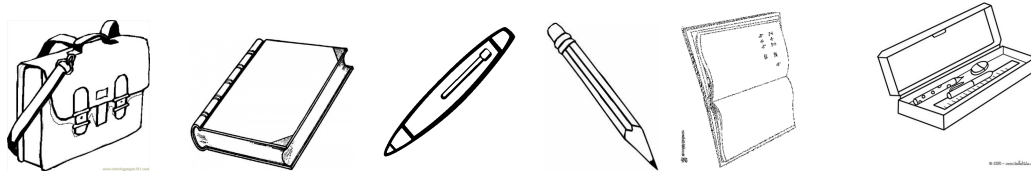
Put your schoolbag on your back.

Za spevu piesne sa vracajú na svoje miesto v lavici.

This is the way we go home, we go home, we go home. This is the way we go home so early in the morning. Sit down! Toto je cesta, ktorou kráčame domov, skoro ráno. Sadnime si!

Aktivita 6

Učiteľ rozdá žiakom karičky s obrázkami školských predmetov.

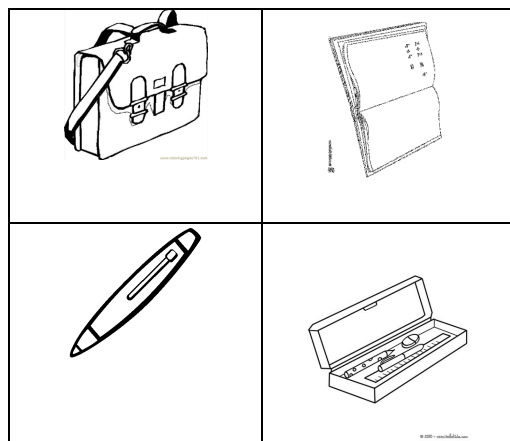

Zdroj: Coloring pages

Učiteľ hovorí názvy predmetov a žiaci zoradzujú kartičky do správneho poradia.

Záverečná časť

Hra Bingo

Žiak si vyberie štyri kartičky, ktoré vloží do tabuľky. Ktorý žiak má prvý otočené všetky kartičky skričí bingo a stáva sa výhercom.

(Princíp tejto hry som opísala v podkapitole 3. 5)

4. 3 Vyučovacia hodina č. 4

Ročník: štvrtý

Téma: Prítomný prítomný čas

Slovná zásoba: drink (piť), eat (jesť), swim (plávať), run (behať), play tennis (hrať tenis), sit (sediť)

Ritualizácia

Pozdrav

Učiteľ: *Good morning children!* Žiaci: *Good morning!*

Kontrola dochádzky

Učiteľ: *Who is missing?*

Žiaci: *Peter, Martin*

Zahrievacie aktivity (Warm up activities)

Aktivita 1

Učiteľ pripne na tabuľu obrázky troch rôznych miest, kde sú deti často, alebo kde chodia radi. Ukáže postupne na jednotlivé obrázky a vysloví ich v anglickom jazyku.

a park

a kitchen

a swimming pool

Zdroj: Coloring pages

Učiteľ vyzve žiakov, aby pohybom vyjadrili, čo môžu na danom mieste robiť.

You are in the park.

You are in the kitchen.

You are in the swimmingpool.

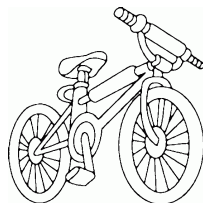
Vy ste v parku.

Vy ste v kuchyni.

Vy ste na plavárni.

Aktivita 2

Učiteľ pripne na tabuľu malé obrázky vecí a vyzve žiakov, aby pripli obrázok k správne mu obrázku (plagátu).

Zdroj: Coloring pictures

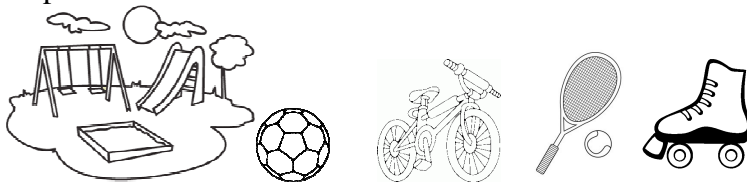
Put the ball next to the correct picture. Položte loptu vedľa správneho obrázka.

Put the bike next to correct picture.

Put the tennis racket next to the correct picture.

Put the salad, the pot, the mug, the swimming ring, the rollskate next to the correct picture.

Napr.:

Hlavná časť

Aktivita č. 1

Učiteľ sa opýta otázku:

What is she doing? Čo ona robí?

Ukáže na obrázok a odpovie:

She is playing tennis. Ona hrá tenis.

Vyzve žiakov, aby túto činnosť predvedli. Podobnú otázku zopakuje aj pri ostatných obrázkoch. Stále ukáže na obrázok a opýta sa: *What is he / she doing?* (Čo robí on, ona?)

He is drinking.   *He is eating.*   *He is swimming.*   *He is running.*   *He is sitting.*

Aktivita 2

Učiteľ striedavo ukazuje obrázky a vysloví vetu o danom obrázku. Činnosť spolu s deťmi predvedie.

Obmena tejto aktivity je ak učiteľ len vysloví vetu, neukáže na obrázok a deti danú činnosť predvedú.

Aktivita 3

Pantomíma

Pred tabuľu prídu dvaja žiaci. Dohodnú sa, akú činnosť z obrázka jeden z nich predvedie.

Druhý žiak sa pýta ostatných.

What is he doing? Čo on robí?

Ostatní žiaci hádajú, akú aktivitu predvedol spolužiak.

Odpovedia: *He is playing tennis.* (Rozlišujú pritom zámená on – he, ona – she.)

Ak je odpoveď správna, žiak, ktorý stojí vedľa odpovie:

Yes, he is playing tennis. Áno, on hrá tenis.

Ak je odpoveď nesprávna, odpovie: *No, he isn't playing tennis.* Nie on nehrá tenis.

Žiaci hádajú odznova.

Túto aktivitu som zaradila do štvrtého ročníka. Ak sa žiaci učia anglický jazyk od prvého ročníka, v štvrtom ročníku už dokážu povedať jednoduché vety o tom, čo je na obrázku. Ak však dieťa nechce rozprávať, nenútime ho.

Aktivita 4

Chant

I'm playing tennis,

you are eating bread.

I'm drinking milk.

You are sitting here.

I'm swimming,

you are running.

At the time, at the time,

we all are happy at the time.

Zdroj: Vlastný zdroj

Počas recitovania básne žiaci vykonávajú jednotlivé činnosti. Učiteľ ich najprv vykonáva spolu s nimi, potom žiakov len kontroluje, či pochopili príkazom.

Aktivita 5

Maľovanie

Žiaci dostanú pracovný list, na ktorom sú obrázky z tabule. Učiteľ hovorí príkazy a žiaci ich vykonávajú.

Colour a boy, who is playing tennis.

Vymaľuj chlapca, ktorý hrá tenis.

Colour a boy, who is swimming.

Vymaľuj chlapca, ktorý pláva.

Colour a girl, who is sitting.

Vymaľuj dievča, ktoré sedí.

Záverečná časť

Práca vo dvojiciach

Žiaci dostanú obálku, v ktorej sú obrázky činností, ktoré sú na tabuli. Učiteľ hovorí činnosti a žiaci ich ukladajú do správneho poradia.

Obmenou môže byť, že túto činnosť vykonávajú žiaci navzájom v dvojiciach. Jeden z nich hovorí aktivity, druhý usporadúva obrázky. Je dobré, ak sú na tabuli vety napísané.

ZÁVER

Školský systém kladie v súčasnosti veľký význam na rozvíjanie tvorivosti učiteľa a žiaka. Keďže považujem za dôležité, aby sa tento významný fakt stal súčasťou cudzojazyčného vyučovania, zamerala som svoju pozornosť na rozpracovanie alternatívnej metódy TPR (Total Physical Response), ktorú považujem za jednu z kľúčových metód v počiatočnom štádiu výučby jazyka.

Zakladateľ metódy TPR Jamesa Asher poukázal na význam používania tejto metódy a objasnil, že pri vykonaní pohybu sa aktivizuje činnosť pravej mozgovej hemisféry, vďaka čomu si dieťa osvojuje cudzí jazyk podvedome. Nemenej dôležitým faktom je, že učenie sa stáva menej stresujúcim, pretože je založené na hravých formách a aktivitách a dieťa nie je nútené k tomu, aby sa začalo verbálne vyjadrovať skôr, ako samo chce. Spôsob osvojovania si cudzieho jazyka vychádza z toho istého princípu, ako spôsob osvojovania si materského jazyka. Tak, ako rodič trpezlivo očakáva, kedy jeho dieťa vysloví prvé slová, je tolerantný voči jeho chybám, neupozorňuje ho, ak sa pomýli, taký podobný prístup by mal mať aj učiteľ k žiakovi.

Príprava vyučovacej hodiny TPR je náročná. Učiteľ musí vedieť, aké príkazy bude počas hodiny používať a v akom poradí. Jeho úlohou je povedať príkaz, či inštrukciu, predviesť ju a až potom ju vykonávajú spolu s ním deti. Žiaci sú konfrontovaní stále s novými príkazmi, prostredníctvom ktorých si osvojujú slovnú zásobu a gramatické štruktúry.

Metóda TPR sa spája s tvorivými aktivitami a teda vytvára možnosť pre medzipredmetové vzťahy. Žiaci môžu niečo vyrábať, maľovať, lepiť, teda využívať výtvarné techniky. Ich činnosť však učiteľ riadi inštrukciami v cudzom jazyku. Deti obľubujú rytmus, spev a tanec, ktoré sú späté s hudobnou výchovou a zároveň sa dajú efektívne využiť vo vyučovaní anglického jazyka. Anglické piesne a riekanky podporené pohybovou aktivitou umožňujú žiakom pochopiť obsah textu a fixáciu slov a slovných spojení.

Pri tvorbe tejto práce som vychádzala z výsledkov skúmania psychológa Jamesa Ashera, nechala som sa inšpirovať skúsenými pedagógmi a spracovala som aktivity, ktoré používam v svojej pedagogickej praxi. Budem rada, keď moje skúsenosti pomôžu aj ostatným pedagógom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Asher, J. J. 2001. Learning Another Language Through Actions. Total Physical Response. 6th. ed.. Sky Oaks Productions, Los Gatos. 2001. ISBN 1-56018-502-3
2. Balintová, H. 2003. Cudzie jazyky áno, ale ako. UMB, Banská Bystrica. 2003. ISBN: 80- 8055-762-4.
3. Brown, H. Douglas. 1994. Teaching by Principles: Interactive Language Teaching Metology. Prentice Hall Regents, New York. 1994. ISBN: 0-13-191966-0
4. Davies P. A.- Graham C. 2001. Zabadoo 1 Class Book. Oxford University Press, New York. 2001. ISBN-13: 978 019 438360 8
5. Homolová, E. 2006. Introduction to Teaching English as a Foreign Language. Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov. 2006. ISBN: 80-8068-509-6
6. Choděra R. - Ries L. 2000. Výuka cizích jazyků na prahu nového století II. Ostravská Univerzita, Ostrava. 2000. ISBN: 80-7042–157- 6
7. Kaščák, O. 2006. Moc školy: O formatívnej sile organizácie. VEDA, Bratislava. 2006. ISBN: 80-224-0905-7
8. Maňák, J. 2003. Nárýs didaktiky. 3. vydanie. Masarykova universita v Brně, Brno. 2003. ISBN: 80-210-3123-9
9. Prucha, J. a kol. 2008. Pedagogický slovník. 5. vydanie. Nakladatelství Portál s.r.o., Praha. 2008. ISBN: 978-80-7367-416-8
10. Straková, Z. 2006. Introduction to Teaching English as Foreign Language. Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity, Prešov. 2006. ISBN: 80-8068-509-6
11. Straková, Z. 2009. Teaching and Learning English Language. Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov. 2009. ISBN: 80-8068-340-9
12. Straková, Z. – Cimermanová, I. 2010. Učiteľ cudzieho jazyka v kontexte primárneho vzdelávania. Prešovská univerzita v Prešove, Prešov. 2010. ISBN: 978-80-555-0232-8
13. Internetový slovník cizích slov – ABY Dostupné na:
http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=met%F3da